

Izbaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vredn
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vredn
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 33.

V Mariboru 18. avgusta 1870.

Tečaj IV.

Z bojišča.

Od ure do ure smo pretekli teden pričakovali prav resnobne stvari z bojišča. Francozi, katerih je mnogo manje od Prusov, so se po bitvi pri Wörthu zmirom dalje nazaj pomikali, in ošabni Prusi, ki so s celo južno armado slab MakMahonov kor dvakrat pobili, so jih neprestano nasledovali. Da so Francozi morebiti po treh zgubljenih bitvah nekoliko pobiti bili, se ni čuditi. Kakor se vendar zdaj čuje, so zopet zelo navdušeni, in komaj pričakujejo trenutek, da bi se spet s Prusi bojevali mogli.

Prusi so dozdej že zgubili kakor sami poročajo, 3228 mož, ki so ali mrtvi, ranjeni ali zgubljeni.

9. avgusta so Francozi prusko glavno armado pri Fensstrange in Landresingu tako ostro na desni strani prijeli, da se je morala nazaj pomakniti in general Bazaine-va armada je zabranila, da si pruski armadi niste mogli rok podati. Tudi Steinmetzova armada je zelo oslABLJENA in ne more Francozov nasledovati.

11. t. m. je armada prestolnega princa prišla do Ingweilerja, in predne straže so stale v Sparbachu Wingen-u, Paborg-u in Ratzweiler-ju. Velika francoska armada pa je stala pred Bolchem čez Falkenberg, Saaralben, Fünfteringen do Strassburga, in se je posebno naslanjala na Metz in Nancy, bila je tudi v popolni zvezi. Pravilo se je tudi, da so Francozi začeli spet naprej iti.

11. t. m. so Nemci vzeli trdnjavo Lützelstein in trdnjavo Lichtenstern so s kanoni razvalili. Tudi Strassburg je ta dan že bil ves obstopljen, železnice proti Hagenau-u, Parizu in Lyonu so že imeli Nemci v rokah. Strassburška trdnjava, čeravno je bila slabo s živžem preskrbljena, se vendar ni hotela Nemcem podati. Francoska armada se je začela pomikati proti reki Mozeli. Prusi so spet dobili železniške vlake in mnogo zaloge.

12. t. m. se je francoska armada čez reko Mozelo nazaj potegnola. Pruski konjiki so jo sledili in so se pred Metzom, Pont-Mouso-nom in Nancy-jem pred njo postavili. Prednje pruske straže, ki so prišle do kolodvora v Frouard, so bile nazaj vržene in eden častnik je bil vlovljen.

Bavarska armada je že prišla čez Vogeze do Drillingna in Saaruniona.

Da so Prusi v bitvi pri Wörthu več zgubili kakor so uradno oznanili, namreč samo 3200 ljudi, se že lahko vidi iz tega, da nemški časniki sami pravijo, da sta dva pruska regimenta celo pobita bila, in da je pri 82. regimentu ostalo samo 4 častnikov.

Pruski častniki, ki so bili leta 1866 pri bitvi pri Krajevem Gradcu, so pravili, da so zdaj pri Wörthu težje zmagali kakor takrat proti mnogo večši armadi, in da imajo francoske mitrileze strahovito morivno moč.

14. t. m. je cesar Napoleon s svojim sinom zapustil Metz in se podal v Velun. Prusi so on isti dan spet pri reki Mozli napadli Francosko armado, ko je ta že večidel odšla prek reke. Francozi so vendar Pruse nazaj vrgli. — Tudi pri Metzju je napadla velika truma Prusov neko francosko majhno trumo ki je ravno prišla iz trdnjave in jo je večidel polovila. Privatni telegrami pravijo, da je 14. t. m. tudi bila velika bitva med Metzom in Velunom, in da so Francozi zmagali in da je padlo više 40.000 Prusov.

Postava

veljavna za vojvodstvo štajarsko gledé povzdige reje goveje živine.

S privoljenjem deželnega zbora svojega vojvodsta štajerskega se Mi potrebno zdi to-le določiti.

§. 1. Skrbeti za povzdigo reje goveje živine je v vsakem političnem okraju opravilo okrajnega zastopa v njegovem delokrožju. On mora biti po svojem odboru v vedni zvezi s kmetijskimi podružnicami svojega okroga, in ako je treba, tudi s politično gosposko, ter mora vse one naredbe, ki vtegnejo živinorejo v njegovem okrogu pospeševati, sprožiti, in kolikor spada v njegov delokrog, tudi o takih naredbah sklepati in je izvrševati.

§. 2. Po tej postavi se okrajnemu zastopu posebno odkazuje:

- a) da pridobi okraj sposobnih plemnih bikov, ki se po posameznih krajih razdelé in pri tem pazi, kako se rabijo; njegova skrb je tudi vteteljenje živinskih zavarovalnic in vrhu tega mora politično gosposko in srenje podpirati, da se postave zoper kugo točno spolnujejo;
- b) da skuša povzdigniti setev travelj (t. j. rastlin, ki nam rabijo za krmo), kakor tudi, da podpira vse naprave, po katerih se more voda na travnike in polja napeljevati in odtakati;
- c) da pospešnje znanosti med živinorejci, kako s živino umno ravnati, ter jih spodbuja k primernemu oskrbovanju živinoreje;
- d) da sproži vse tiste postavne naredbe, po katerih vtegnejo živinorejci govejo živino in kar od nje dobivajo, laže prodajati in slednjič
- e) da skušajo povzdigniti planinska gospodarstva in vzlasti skrbé, da se osnujejo in podpirajo društva, ki imajo namen, delati sir.

§. 3. Okrajni odbor imenuje, kar se ravna po legi in velikosti okraja, ogledovalne komisije za živino in odloči vsaki kraje, kjer jej je delati.

§. 4. V ta namen mora vsaka srenja v okraju zaznamovati okrajnemu odboru enega izvedenca, izmed katerih potem izvoli odbor prvomestnika in druge ude komisije za toliko časa, za kolikor je bil okrajni odbor izvoljen.

§. 5. Ta ogledovalna komisija ima prvomestnika, naj manje tri in k večjemu pet izvedencev in enega, po okrajnem odboru izvoljenega živinskega zdravnika ali njegovega namestnika.

§. 6. Ogledovalna komisija mora po zimi obhoditi kraje, jej odmenjene, poročati o živinorejcih ter na tenko naštetí število plemnih bikov, kakor tudi plemnih krav in junic, in se prepričati o stanu in sposobnosti bikov.

§. 7. Po razmerju tega popisa in z ozirom na kraje, kjer je na plemne bike naletela, mora ogledovalna komisija skrbeti, da pride po manjših okolicah na sto plemnih krav in junic vsaj en plemni bik.

§. 8. Vsakdo smé plemnih bikov za spodrejo imeti in je proti odškodnini tudi rabiti pustiti, ako se le sicer ravna po predpisih, po tej postavi zaukazanih.

§. 9. Ako ga ni, ki bi gledé na §. 7 tudi za ptujo živino posojeval plemnega bika, je dolžnost vseh živinorejcev

tiste okolice, da si kupijo in redijo na svoje stroške plemnega bika, če se je to sklenilo z več kakor s polovico glasov.

§. 10. Stroški nakupa in reje plemnega bika se razdelé po razmerju plemnih krav in junic, med živinorejce, ki nimajo lastnega bika; ako se ne morejo med seboj pogoditi, pa določi okrajni odbor, koliko je vsakemu plačati.

§. 11. Za plemnega bika se sme porabiti le tak bik, ki je krepke in redne rasti, zdrav, vsaj poldrugo leto star in za zarejo sposoben.

Ogledovalna komisija pa mora na to gledati, da se nakupijo ne le samo popolnoma sposobni biki, ampak da so v pravem razmerju gledé števila goved in njihovega plemena, in če plemu ni prilično, da se omislijo taki biki, ki plemu požlahtnijo; tudi mora skrbeti, da bika dobro in skrbno redijo, in da je sploh odreja v pravo korist srenjske živinorejce. Ogledovalna komisija mora vzlasti skrbeti, da imajo plemne bika le taki gospodarji, ki so znani kot izvrstni in zanesljivi živinorejci in katerim ne manjka potrebnega prostornega in zdravega bleva ter dobre in obilne klaje.

§. 12. Ali je bik za zarejo sposoben ali ne, razsoja ogledovalna komisija z večino glasov. Ona napravi lastniku dovolilni list, ki je veljaven do drugega ogleda (preiskave); bik, ki je bil za sposobnega spoznan, se zapiše v poseben zapisnik.

Vsako leto se morajo v okolici naznaniti kraji, ki imajo za zarejo sposobnih bikov.

§. 13. Kdor posoja svojega bika brez zaukazane preiskave in dovoljenja za zarejo, plača globo dveh do deset goldinarjev.

§. 14. Plemni biki se smejo le dvakrat na dan rabiti za naskok. Hitro zapored te storiti pustiti je prepovedano. Kdor preišljeno proti tem naredbam ravna, bode kaznovan z globo od ednega do pet goldinarjev.

Skušati se mora po poduku doseči, da ne hodijo biki, ki niso še za zarejo sposobni, s kravami in junicami na iste pašnike.

§. 15. Vsakdo, ki ima plemnega bika za plačo, mora zapisovati, koliko krav in junic je bilo k biku pripeljanih, da more zapisnik, če je treba, pokazati ogledovalni komisiji.

§. 16. Opisovaje vsako leto živali mora ogledovalna komisija tudi pozvedeti (§. 6):

- ali se je število živali v njenem okrogu pomnožilo ali zmanjšalo in zakaj;
- ali jih redé na paši ali v hlevih; kako je z sejanjem rastlin za krmo, kako z obdelovanjem travnikov in z napravami gledé natakanja in odtakanja vode na travnike, in kako je s planinskimi gospodarstvi;
- kakošni so hlevi, kako se ravna in izreja goveja živina, kakošne živinske bolezni so se bile prikazale, koliko je živine poginilo in zakaj;
- tudi naj skuša pozvedeti, kako se je kupčevalo (tržilo) z govejo živino in kar je od nje, ter naj odstrani, podučevaje živinorejce, napake in razvade in naj o vsem tem poroča na tenko okrajnemu odboru. (Konec.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Kako se gnoji sadnemu drevju.

Že poprej je večkrat opomnjeno, da je treba sadnim drevesom gnojiti; zato se sedaj pové, kateri gnoj sadnemu drevju najbolj tekne, in kako mu gre gnojiti.

Nekteri drevesom z laporjem, apnom itd. gnojijo, toda tak gnoj malo zda. Najboljši gnoj za sadunosnice je močno z vodo stanjšani človečjek, scavnica, gnojica in kri; potem pepel od drv, zmešanica ali sprstenina, kompost, kakor je v §. 21 povedano; dalje stolčene kosti, parklji, živalski ostanki, rogovi, usnjevi zrezki itd.

Gnoji pa se tako-le: Zemlja se okoli drevesa okopa, kakor dalje njegove veje segajo, ker so navadno tudi tako dalje drevesne korenine razširjene in si živeža iščejo. — To se dela v jeseni ali zgodaj v spomladi; vendar pregloboko se ne koplje, da ta tekočina ne pride na korenine. Potem se eden do tri škafé take tekočine polije in zemlja poravná.

Nekteri samo obroč naredijo okoli debla zunajnih ko-

reninac kakor dalječ segajo in v njega tekočino vlijejo in spet zadelajo. Drugi okoli drevesa pod vejami zgolj luknje napravijo in to lužo v nje vlijejo. Tako gnojenje je posebne vrednosti takrat, kadar je kositva ali žetva, tedaj ob kresu; ker se veliko trave ne uniči, zlo pa pomaga, da drevo raje rodi in žlahnejši sad ima.

Tako gnojiti drevju je treba vsako, ali vsaj vsako tretje leto.

Črešnjam, breskvam, marelicam in orehom se le z zmešanico gnoji; od tekočega gnoja smoliko dobijo. Še bolj pa jim škodje hlevni gnoj, ki ga ne gre rabiti.

Če se višnjam malo tekočega gnoja dá, jim dobro tekne, ki so za dobroto po tem rodovitne.

Pri breskvah in marelicah se le zemlja zrablja, včasi pa tudi z zmešanico pognoji.

Slivam ali češpljam tekne zmešanica ali sprstenina. Dobro jim služi, če se okoli debla listja pristriže in zakoplje, ali smrekove ali brinove veje ali rožje nadevlje; vse to zboljšuje zemljo da čvrsteje rastejo in raje rodije.

Sadnemu drevju preveč gnojiti pa ni nikdar dobro.

Razno ravnanje s sadnim drevjem.

Vsako sadno drevesce se da po volji sadjorejca ravnati, in sicer eno več, drugo manj. Navadno se divjaki pocepijo z žlabnimi cepiči, potem pa drevesce raste; oskrbuje in gleda se pri njem le na toliko, da lep vrh naredi in da pridno rodi. Ali nekteri sadjorejci še s tem niso zadovoljni, oni bočejo tudi sadunosnicam razno podobo dati, kakor: piramidno, to je, da vrh kviško raste kakor smreka, ali da drevo previsoko ne zraste in ne velik in visok vrh naredi, temuč srednje-okroglega; včasi se drevesce celo posili, da le v majhni šopek raste ali sicer nizko ostane in se veli prtljavec; ali pa se obrezuje in razpeljuje v brajde, kakor se to dela v vrtilih pri stenah z nekterimi drevesci itd. Poglejmo ob kratkem sedaj posamezno sadno drevo, da bomo vedeli, kaj in koliko se da z njim početi.

J a b l a n.

Jablan večidel srednje ali veliko drevo zraste in tudi tak vrh naredi, le redkokrat se da izrediti da stori vrb, kakor smreka, piramidni; ali pa za nizko drevesce, ki bi se dalo razpeljevati v brajde.

Da bo drevesce majhno in nizko ostalo, je treba jabelčni cepič v slab jabelčni divjak pocepiti, ali pa v kutno, kakor vrtnarji svetjejo. Inače so še tudi druga nektera drevesa, v ktera se jabelka dajo cepiti, da potem majhna in nizka drevesca ostanejo (kakor janževo jabelko [Johannesapfelbaum], palmeta [Palmetbaum], rajsko jabelko [Paradiesapfelbaum], toda une dve sorti ste nam bliže in bolj pri rokah, ki se s tem pečati hoče.

Za piramidno podobo je le tisto drevesce, kterege vrh naravnost kviško sili, ne pa veje narazen, košato rastejo.

Sploh se drevesce od mladega tako obrezuje, da namenu zadosti. Zategadelj se tisto drevesce, ki se v brajde razpeljava, vselej tako obrezuje, da lesni popki prazne prostore pri stenah ali brajdah prihodnjič napolnijo, ko iz njih mladike zrastejo.

Tak prtljavec se tudi lahko v kaki posodi oskrbuje, le mu je treba v prvih letih vsak drugi ali tretji teden s tekočim gnojem pomakovati in vsako leto nekoliko palcev globoko zemljo izvzeti in z drugo rodovitno namestiti; pa tudi vsako 4. ali 5. leto drevesce v večjo posodo presaditi, ker se v koreninah obraste. Če ima velik sad, se mu ga pusti 10—12, inace pa 15—20.

Dopis.

Iz ptujske gore 15. avgusta 1870. Nerazumljivi čuti, žalostni in veseli se zbuja v mojem srcu sedaj, ko se približuje za nas Gorce pomenljivi dan — dan žalostnega spomina naše viharne „Besede“. Kmalo bo preteklo leto dni od istega časa, ko smo se bili zbrali iz vse okolice, da bi se radovali pod milim nebom, da bi se med slovenskim petjem in med podučljivimi govori spoznavali in bratili. — Lepo početje, blag namen. Pa hudič, ki pravijo, da nikdar ne spi, je razposlal svojo gardo: gade, kušarje in škorpione — same krščene stvari — ki bi naj pri tem početju njega namestovali, ki bi naj sovraštvo in razprtijo med našim mir-